

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ
В РЕАЛЬНОМУ СЕКТОРІ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИTHE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL COOPERATION
IN THE REAL SECTOR OF THE AGRARIAN ECONOMY

У статті розглянуто особливості сільськогосподарської обслуговуючої кооперації як фактора підвищення ефективності діяльності дрібних виробників сільськогосподарської продукції. Висвітлено тенденції розвитку й обґрунтовано роль кооперації в підвищенні результативності сільськогосподарського виробництва в особистих селянських господарствах. Підтверджена економічна доцільність створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їхніх об'єднань. Критично висвітлено сучасний рівень розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в Україні та схарактеризовано вигоди від участі сільськогосподарських товаровиробників в таких кооперативних організаціях.

Ключові слова: кооперація, виробництво, розвиток, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, аграрний сектор, ефективність.

В статье рассмотрены особенности сельскохозяйственной обслуживающей кооперации как фактора повышения эффективности деятельности мелких производителей сельскохозяйственной продукции. Освещены тенденции развития и обоснована роль кооперации в повышении результативности сельскохозяйственного производства в личных крестьянских

хозяйствах. Подтверждена экономическая целесообразность создания сельскохозяйственных обслуживающих кооперативов и их объединений. Критически рассмотрен современный уровень развития сельскохозяйственной обслуживающей кооперации в Украине и охарактеризованы выгоды от участия сельскохозяйственных товаропроизводителей в таких кооперативных организациях.

Ключевые слова: кооперация, производство, развитие, сельскохозяйственный обслуживающий кооператив, аграрный сектор, эффективность.

In the article features of agricultural service cooperatives as a factor of increasing the effective activity of small agricultural producers are considered. The trends of development are outlined and the role of cooperatives in improving the efficiency of agricultural production in private farms is grounded. Economic feasibility of agricultural service cooperatives and their associations is confirmed. The current level of development of agricultural service cooperatives of Ukraine is highlighted critically and the benefits of participating of agricultural producers in such cooperative organizations are given.

Key words: cooperation, production, development, agricultural service cooperatives, agricultural sector, efficiency.

УДК 334.009.11:338.516.4

Саковська О.М.

к.е.н., доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Уманський національний університет садівництва

Шпикуляк О.Г.

д.е.н., професор,
заступник директора з науково-організаційної та інноваційної роботи
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Постановка проблеми. Сільськогосподарські кооперативи є характерною організаційно-виробничою та правовою інституцією, важливою складовою організаційної структури агропродовольчого сектора. Для сільськогосподарських кооперативів основним напрямом підтримки стабільності та ефективності функціонування є не лише забезпечення прибутковості як основного критерію оцінки економічної ефективності діяльності господарства, але й вирішення завдань, пов'язаних із соціальним захистом членів кооперативу та збереженням й утриманням у належному стані земельних угідь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і науково-методологічні проблеми розвитку кооперації в Україні у період сучасних аграрних перетворень активно досліджуються вченими економістами-аграрниками, такими як Ф. Горбонос, В. Зіновчук [9], М. Малік [10], В. Месель-Веселяк, Л. Молдаван [8], О. Онищенко, А. Пантелеймоненко [11], В. Пулім, П. Саблук, Г. Черевко. Вони перебували у фокусі наукових інтересів таких відомих учених, як: Р. Оуен, Ф. Райффайзен, С. Подолінський, П. Кропоткін, М. Туган-Барановський, О. Анциферов, І. Ємельянов, О. Чаянов та інших дослідників.

На думку вчених, обслуговуюча кооперація для України є специфічною формою організації сільськогосподарського виробництва. Проте,

не всі теоретичні й прикладні проблеми розвитку обслуговуючих кооперативів достатньо вивчені, що і визначає актуальність проблеми для подальшого вивчення. Тому дослідження з проблем українського кооперативного руху повинні, на наш погляд, крім висвітлення основних елементів організаційно-економічного механізму кооперативного підприємства, акцентувати увагу на пошуку шляхів їхньої реалізації, подолання невизначеності політичного, законодавчого, соціально-економічного поля, що перешкоджає розвитку кооперативних структур.

Формулювання цілей статті. Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування ефективності створення та функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів з участю сільських домогосподарств, особистих селянських і фермерських господарств для захисту інтересів і прав сільськогосподарських товаровиробників, а також окреслення кола проблем кооперування малих форм господарювання на селі як передумови їх сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кооперація в сільському господарстві бере свій початок з 50-х років XIX століття, коли у Пруссії Ф. Райффайзенем була започаткована селянська кооперація у формі товариства допомоги сільським господарям і благодійного товариства.

З часом у деяких країнах Європи під впливом потреб внутрішнього і зовнішнього продовольчих ринків стали виникати, а пізніше інтенсивно розповсюджуватися кооперативи з переробки сільськогосподарської продукції, відбувалось широке за масштабами кооперування фермерських господарств у збутовій і постачальницькій сферах діяльності.

Нині в країнах Заходу, США, Канаді та інших розвинутих державах сільськогосподарською кооперацією охоплені майже всі основні сфери діяльності фермерських господарств. Зокрема, успішно функціонують такі види кооперативів: обслуговуючі, збутові, кооперативи з фінансово-кредитного та страхового забезпечення, кооперативи з соціального обслуговування, з менеджменту. В сільському господарстві зарубіжних країн розвиваються різні форми кооперативів, які безпосередньо створюються фермерськими господарствами для досягнення більш високих результатів господарювання та захисту в конкурентній боротьбі з монополіями структурами у сфері переробки продукції й особливо, у сфері її збуту на внутрішньому та зовнішньому продовольчих ринках.

Тому не випадково найбільшого розповсюдження набули кооперативи саме з організації збуту сільськогосподарської продукції та її промислової переробки. Одночасно, як свідчить досвід США, країн Західної Європи, фермерські господарства не створюють кооперативів з виробництва сільськогосподарської продукції, вважаючи, що приватне господарювання в цій сфері діяльності є більш ефективним і самодостатнім для них.

У країнах Західної Європи спостерігається процес диверсифікації діяльності кооперативів. Скажімо, багато збутових кооперативів взяли на себе функцію забезпечення фермерських господарств матеріально-технічними ресурсами. У Франції великі кооперативи зі збуту зерна створюють потужні виробництва з його переробки і виготовлення широкого асортименту борошняних виробів, забезпечуючи завдяки цьому додаткові прибутки фермерським господарствам – членам таких кооперативів.

Новим напрямом у розвитку сільськогосподарських кооперативів у зарубіжних країнах є створення асоціацій кооперативів, завдяки чому досягається вищий рівень їх конкурентоспроможності на продовольчому ринку, більш надійний захист від впливу монополізованих структур в агробізнесі.

Світова практика доводить, що країни з розвинутим сільським господарством близько 2/3 реалізованого зерна переробляють і реалізують через кооперативно-асоціативні господарські об'єднання виробників та переробників. У Швеції, Данії, Фінляндії на кооперативи припадає

до 85% збуту фермерської продукції і до 60% постачання засобів виробництва [1]. У той же час країни – члени ЄС, через сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи реалізують 70% продукції, США, Канада – 60% та інші таким чином розв'язали проблему збуту продукції, вирощеної фермерами, шляхом підтримки створення ними прозорої постачальницької, заготівельно-збутової інфраструктури на засадах кооперації та її інтеграції з торгівлею, підприємствами харчової і переробної промисловості [2]. Практично стовідсоткова участь сільських господарств у кооперативах традиційна для Північної Європи, Нідерландів, Ірландії, Японії. У більшості держав континентальної Європи в кооперативи об'єднані приблизно 80% всіх фермерських господарств. У США, за різними оцінками, від 60% до 80%, приблизно така ж картина у Канаді й Австралії [3].

Широке розповсюдження сільськогосподарських кооперативів пояснюється тим, що вони є вдалою формою кооперації крупного виробництва у сфері різного виду послуг з дрібними фермерськими і особистими селянськими господарствами, заснованими на індивідуальній земельній власності.

Багато сільськогосподарських кооперативів США є надзвичайно великими підприємствами. Досить сказати, що 7 таких кооперативів (0,4% від їх загальної кількості) мають оборот понад 1 млрд доларів. Переробні кооперативи Скандинавських країн (Норвегії, Швеції, Фінляндії) та Данії переробляють і реалізують понад 90% молока і молокопродуктів, 70 – 80% м'яса і м'ясопродуктів. Збутові кооперативи Швеції реалізують 80% зерна і 75% яєць, вироблених шведськими фермерами.

Значних масштабів діяльності сільськогосподарських кооперативів досягнуто в Німеччині та Франції. В останній у 90-х роках уже функціонувало багато (понад 10 тис.) кооперативів нового спрямування – із спільного використання технічних засобів у сільському господарстві, які обслуговують 25% фермерських господарств. У цих формуваннях зосереджено 4% загальної кількості тракторів, 30% зернозбиральних і 35% кормозбиральних комбайнів, 16% розкидачів добрив та 12% іншої сільськогосподарської техніки. Аналогічний досвід накопичено і в Німеччині, де фермерськими господарствами створені машинні товариства із спільного використання техніки.

У Франції нараховується 3,5 тис. сільськогосподарських кооперативів з переробно-збутової діяльності, 13,3 тис. кооперативів у цій країні спеціалізуються на спільному використанні техніки. У Канаді нараховується понад 1,3 тис. сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Таким чином, можна засвідчити, що практика організації роботи сільськогосподарської обслуговуючої кооперації поширена по всьому світі.

Кооперація в аграрному секторі економіки України завжди була одним із важливих організаційних напрямів підвищення продуктивності праці, окупності основних і оборотних засобів, зайнятості населення, здешевлення виробництва продукції. Розвиток сільськогосподарської кооперації сприяє поширенню вільного підприємництва, стабільної ефективності виробництва, захисту товаровиробників на ринку від тиску монопольних посередницьких структур, що має бути забезпечено об'єднанням зусиль шляхом створення сільськогосподарських кооперативів.

Значна частина трудомісткої сільськогосподарської продукції: картоплі, овочів, фруктів, молока та м'яса виробляється в сільськогосподарських підприємствах, особистих селянських і фермерських господарствах та фізичними особами – сільськогосподарськими товаровиробниками, які, на жаль, не мають постійно діючих каналів реалізації такої продукції. Як наслідок, значна частина індивідуально вирощеної сільськогосподарської продукції, особливо у віддалених від приміської зони селах, згодовується худобі або псується. Частина її потрапляє до кінцевих споживачів, але через посередників, або ж продається селянами на стихійних ринках. Через безвихідь селяни змушені продавати вирощену продукцію за заниженими цінами, основний заробіток від якої одержують не її виробники, а посередники; у другому – селяни витрачають багато часу й коштів на транспортування продукції до районних чи обласних центрів.

У зв'язку зі значною кількістю особистих селянських (4,54 млн), фермерських господарств (42,0 тис.) і фізичних осіб – сільськогосподарських товаровиробників, доцільно сприяти формуванню за безпосередньою їх участю кооперативного сегмента аграрного ринку. Водночас його формування стримується недосконалістю законодавства, слабкою матеріальною базою, відсутністю кваліфікованих кадрів – організаторів кооперативного руху, недостатньою обізнаністю селян у перевагах об'єднання зусиль на умовах кооперації для подальшого розвитку та відсутністю належної державної підтримки.

Домогосподарства є найнижчим і найпростішим рівнем здійснення господарської діяльності. Це той рівень, на якому відбувається звичайна особиста діяльність, яка забезпечує власні потреби й водночас усвідомлюється, започатковується та формується економічна господарська одиниця, що вбудовується в систему економічних відносин. Функціонування всієї сукупності домогосподарств може здійснюватись у будь-якій сфері у вигляді ринкових чи неринкових структур. В аграрній сфері основу неринкового способу діяльності домогосподарств становлять особисті селянські господарства, оскільки більшість із них функціонує з метою задоволення власних потреб, а

виробнича діяльність має переважно нетоварний характер. Але при цьому господарювання селян, хоч і спрямоване на задоволення власних потреб, продукує значну частку виготовленої продукції для продажу на ринку з метою задоволення продовольчих потреб інших споживачів та одержання додаткових доходів.

Враховуючи, що рівень зайнятості на селі є низьким, це має наштовхнути його мешканців на утворення підприємницької діяльності. Належні ринкові умови господарювання, дія існуючих законодавчих актів і запровадження нових законопроектів значно посилять свій вплив на діяльність функціонуючих та утворених суб'єктів, зокрема на особисті селянські господарства й кооперативи. Для них важливим питанням у короткостроковий період постає проблема перспективи діяльності та ефективності функціонування.

Дану проблему можна частково розв'язати завдяки перетворенню особистих селянських господарств у повноцінні суб'єкти ринку, а саме: у малі підприємства, де важливе значення для них має взаємодія у межах кооперативів.

Ефективне сільськогосподарське виробництво є основою забезпечення продовольчої безпеки держави, задоволення населення країни високоякісними продуктами харчування у достатній кількості та різного асортименту. Нинішня аграрна структура, за якої збільшується концентрація земель агрохолдингів, що спеціалізуються на вирощуванні високорентабельних та монокультур переважно зернової та олійної груп, а виробництвом трудомісткої плодоовочевої та м'ясо-молочної продукції займаються дрібні особисті селянські господарства та фермери, є незбалансованою. Сільськогосподарська концентрація у такому вигляді не передбачає соціальний розвиток села, створення нових робочих місць, зниження цін на продукти харчування. Поряд зі зміцненням фермерства та крупнотоварного приватного виробництва необхідно розвивати кооперативний рух на селі, який має стати важливим фундаментом структурної перебудови сільського господарства.

Україна має 150-літню історію кооперативного руху. До революції в Україні у кооперативи було об'єднано понад 60% сільського населення. Нині, за підрахунками вчених, до кооперації залучено не більше 0,3% сільського населення. У 2004 році в Україні було 1100 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Але починаючи з 2005 року, пішов різкий спад і в 2010 році, за статистикою нараховувалось близько 500 кооперативів, а в дійсності працювало 200 – 250 кооперативних структур.

Згідно з даними Державної служби статистики України [4] станом на 01.01.2015 року в Україні створено 1022 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативи (табл. 1). За видами діяльності:

Таблиця 1

**Кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів
в аграрному секторі економіки України**

станом на 1 січня 2015 року

Напрямок діяльності СОК	Кількість СОК, одиниць		за видами діяльності, одиниць									
			переробні		заготівельно- збутові		постачаль- ницькі		інші		багатофунк- ціональні	
	зареєстровані	діючі	зареєстровані	діючі	зареєстровані	діючі	зареєстровані	діючі	зареєстровані	діючі	зареєстровані	діючі
З обробітку землі та збирання врожаю	246	147	9	7	14	11	4	3	39	24	180	102
Молочарські	288	179	9	2	159	94	4	3	14	5	102	75
М'ясні	30	16	3	0	9	5	0	0	6	3	12	8
Плодоовочеві	102	66	2	0	43	23	8	5	10	5	39	33
Зернові	47	34	7	5	12	5	1	1	3	1	24	22
Інші	309	171	11	8	27	17	6	2	108	76	157	68
Всього:	1022	613	41	22	264	155	23	14	180	114	514	308

Джерело: Державна служба статистики України

Таблиця 2

**Динаміка розвитку сільськогосподарських
обслуговуючих кооперативів в Україні за 2009–2015 рр.**

Регіон		Станом на 01.01. 2009 р.	Станом на 01.01. 2010 р.	Станом на 01.01. 2011 р.	Станом на 01.01. 2012 р.	Станом на 01.01. 2013 р.	Станом на 01.01. 2014 р.	Станом на 01.01. 2015 р.
1	АР Крим	40	45	54	63	66	76	76
2	Вінницька	71	76	83	87	84	86	93
3	Волинська	34	27	17	15	35	37	35
4	Дніпропетровська	2	23	28	32	34	31	33
5	Донецька	16	5	6	9	10	13	13
6	Житомирська	93	97	95	96	105	104	98
7	Закарпатська	7	12	13	13	13	13	15
8	Запорізька	17	14	12	12	16	22	25
9	Івано-Франківська	20	30	36	65	71	94	80
10	Київська	14	19	21	19	37	56	60
11	Кіровоградська	8	21	21	25	26	29	32
12	Луганська	1	16	16	18	21	22	22
13	Львівська	38	35	24	39	42	52	53
14	Миколаївська	4	8	9	9	13	16	16
15	Одеська	6	41	34	41	44	41	41
16	Полтавська	6	16	13	18	35	37	41
17	Рівненська	8	12	34	38	38	40	42
18	Сумська	18	40	41	39	38	41	41
19	Тернопільська	3	5	6	6	18	20	21
20	Харківська	3	14	14	12	15	16	16
21	Херсонська	13	36	25	28	32	41	42
22	Хмельницька	51	12	11	12	11	13	13
23	Черкаська	9	20	31	54	55	65	63
24	Чернівецька	6	11	11	14	14	27	28
25	Чернігівська	8	12	10	10	12	25	23
Разом		496	645	583	774	885	1017	1022

Джерело: Державна служба статистики України

514 – багатофункціональних, 288 – молочарських, 246 – з обробітку землі та збирання врожаю, 41 – переробних та 264 – заготівельно-збутових.

Наведені дані свідчать, що процес становлення обслуговуючої кооперації в Україні знаходиться на початковому етапі. За період, що минув після прийняття Закону України „Про сільськогосподарську кооперацію” [5], кількість їх не змінювалась і постійно знаходиться на стабільно низькому рівні. Динаміка розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів наведена в табл. 2.

Найбільше сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів зосереджено в Житомирській (98 од.), Вінницькій (93 од.), Івано-Франківській (80 од.) областях.

В Україні існуючі організаційно-економічні та правові умови не сприяють розвиткові кооперативного руху на селі. Водночас об'єднання селян у кооперативи сприятиме ефективній реалізації ресурсного потенціалу сільського господарства при збереженні робочих місць, соціальному розвитку сільських територій.

Основними проблемами функціонування і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні є наступні:

- низький рівень державної підтримки розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації;
- низький рівень професійних знань управлінського персоналу обслуговуючого кооперативу щодо цілей і мети створення, особливостей оподаткування та господарської діяльності об'єднання, шляхів подальшого розвитку кооперативу через відсутність спеціалізованої підготовки фахівців у цій сфері у системі вищої освіти;
- нерозвиненість споживчої кооперації та відсутність її підтримки з боку Центральної спілки споживчих товариств України, що не сприяє відродженню і зміцненню споживчих товариств, захисту інтересів її членів і сільського населення;
- нерозвиненість кредитної кооперації. Розвиток кредитної кооперації в Україні стримують відсутність загальнодержавної системи гарантування вкладів членів кредитних спілок (як це має місце щодо вкладників банків); відсутність нормативно-правових та інституційних умов розвитку фінансової інфраструктури ринку кредитної кооперації; недостатність реальних механізмів захисту прав членів кредитних спілок, що є одночасно їх власниками та клієнтами.

Крім того, необхідна допомога держави у процесах інтеграції та кооперації фермерських господарств, які на даний час самотужки вирішують проблеми пошуку виробничих ресурсів та збуту продукції. Наприклад, адміністрація країни (США) сприяє розвитку процесу горизонтальної й вертикальної інтеграції в аграрному секторі економіки, що уможлиблює розв'язання багатьох проблем фермерів без значних державних вливань [6].

Кожна країна має свою специфіку державного регулювання економіки та підтримки сільськогосподарських товаровиробників, і копіювати це регулювання є не завжди виправданим. Тому ми погоджуємося із думкою вчених, що нині залишається актуальним розроблення та запровадження законодавчих і нормативно-правових актів із формування економічних засад конкурентоспроможного аграрного виробництва, інвестиційної привабливості галузі та збереження набутої позитивної динаміки. Розроблення стратегії розвитку аграрного сектору економіки потребує залучення фахівців-практиків, оскільки копіювання напрацьованого світового досвіду без прив'язки до конкретних умов існування сільськогосподарського виробництва в Україні несе певні ризики [7].

У даних умовах кооперація сільськогосподарських товаровиробників на селі – це один із небагатьох, а можливо єдиний шлях для селян відстояти свої та інтереси як потенційних партнерів і водночас конкурентів великого агробізнесу. Водночас формування кооперативного укладу в аграрному секторі стримується як недосконалістю чинного законодавства, так і відсутністю законодавчо визначеної обов'язкової державної підтримки розвитку сільськогосподарської кооперації.

Висновки з проведеного дослідження. Сільськогосподарські кооперативи – організаційно-правова структура на селі, яка виникла як закономірна реакція сільськогосподарських товаровиробників на реалії ринкового середовища. Підвищений інтерес селян до нового типу корпоративних структур потребує відповідного інформаційного забезпечення, широкого висвітлення, аналізу їхньої діяльності та оцінки їх ефективності, висвітлення іноземного досвіду. Отже, створення кооперативів для сільськогосподарських товаровиробників дає змогу спеціалізувати виробництво, підвищити його концентрацію, знизити матеріально-грошові витрати і в результаті забезпечити зростання виробництва сільськогосподарської продукції.

Розвиток сільськогосподарської кооперації в Україні дозволить використовувати переваги великого товарного виробництва і враховувати інтереси сільськогосподарських товаровиробників, сприяючи відродженню селянина як господаря виробництва, реального власника. Проте, спроби державної підтримки обслуговуючої кооперації не мають позитивного ефекту. Вони позбавлені системного підходу до прийняття управлінських рішень з боку державних органів, що негативно впливає на функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Крім того, до органів виконавчої влади надходить велика кількість звернень від органів місцевого самоврядування, сільськогосподарських товаровиробників

та лідерів сільських громад щодо проблем, які виникають на місцях при реєстрації сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Світовий досвід кооперації в сільському господарстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net>.
2. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив: початок шляху: практичний посібник / І.Ф. Томич, Р.Я. Корінець, М.П. Гриценко. – К.: ТОВ „ВП”ЕДЕЛЬВЕЙС”, 2013. – 96 с.
3. Ткач А.В. Сельскохозяйственная кооперация: учеб. пособие. – 3-е изд., испр. и доп. / А.В. Ткач. – М.: Дашков и К, 2006. – 364 с.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 р. (у редакції Закону від 20.11.2012 № 5495-VI) / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 39. – Ст. 261.

6. Юрченко А.Д. Державне регулювання аграрної сфери США / А.Д. Юрченко // Економіка АПК. – 2016. – №1. – С. 92 – 96.

7. Супрун О.М. Інституційні трансформації та їх вплив на інвестиційну привабливість аграрних підприємств / О.М. Супрун // Економіка АПК. – 2015. – № 3. – С. 79 – 82.

8. Молдаван Л.В. Роль кооперативів у подоланні сільської бідності / Л.В. Молдаван, Д.Ф. Крисанов, Л.О. Удова // Економіка АПК. – 2010. – № 11. – С. 121-129.

9. Зіновчук В.В. Роль кооперації у реалізації диверсифікаційних намірів сільськогосподарських товаровиробників / В.В. Зіновчук, В.І. Ткачук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.znau.edu.ua/visnik/2011_2_2/131.pdf

10. Стратегічні напрями розвитку підприємництва і кооперації в сільському господарстві на період до 2020 р. / [Лупенко Ю.О., Малік М.І., Заяць В.М. та ін.] / за ред. М.І. Маліка. – К.: ННЦ „ІАЕ”, 2013. – 50 с.

11. Пантелеймоненко А.О. Аграрна кооперація в Україні: теорія і практика: моногр. / А.О. Пантелеймоненко. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 347 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПЛОДІВ В УМОВАХ ДІЇ ПВЗВТ З ЄС

PECULIARITIES OF THE INLAND FRUITS MARKET FUNCTIONING UNDER THE CONDITIONS OF PAFTZ WITH EU

Проаналізовано особливості формування кон'юнктури вітчизняного ринку плодів. Визначено основні канали їх розподілу всіма категоріями господарств. Розглянуто стан зовнішньоторговельної діяльності в умовах ПВЗВТ і географію збуту плодів у перспективі, а також проблеми ефективного формування цін.

Ключові слова: ринок, плоди, виробництво, споживання, купівельна спроможність, кон'юнктура, експорт, імпорт, ціна.

Проанализированы особенности формирования конъюнктуры отечественного рынка плодов. Определены основные каналы их распределения всеми категориями хозяйств. Рассмотрено состояние внешне-торговой деятельности в условиях УВЗСТ

и географию сбыта плодов в перспективе, а также проблемы эффективного формирования цен.

Ключевые слова: рынок, плоды, производство, потребление, покупательная способность, конъюнктура, экспорт, импорт, цена.

The author has analyzed the peculiarities of forming the Ukrainian fruits market conjunction, determined the main canals of their distribution by all the categories of farms and considered the state of the foreign trade activity in the conditions of PAFTZ and geography of the fruit sales in the future as well as the problems of the effective price formation.

Key words: market, fruits, production, consumption, purchasing power, conjuncture, export, import, price.

УДК 339.13.017:634.1.076:341.241.8

Сало І.А.

д.е.н., старший науковий співробітник, вчений секретар
Інститут садівництва
Національної академії аграрних наук

Постановка проблеми. Вітчизняний ринок плодів у структурі продовольчого є одним з найскладніших у формуванні ефективної кон'юнктури. Вирощування їх є досить трудомістким процесом, який вимагає значних інвестицій (від 200 тис. грн на 1 га для закладання і догляду за насадженнями) та істотно залежить від погодних умов. До того ж плодова продукція без належної бази для зберігання швидко

втрачає свої споживчі властивості й товарний вигляд. У кінцевому підсумку забезпечити необхідні умови для ефективного виробництва якісної плодової продукції у потрібних масштабах можуть лише промислові садівницькі підприємства. Позиція споживачів плодів у задоволенні власних потреб, враховуючи низьку купівельну спроможність більшості населення, обумовлюється перш за все ринковими цінами.